

Dr. Lojze Sočan
RČEF, Ekonomska fakulteta v Ljubljani

ZNANJE KONKURENČNOST IN RAZVOJ

1. Uvod

Temeljni moto nastajajočega globalnega gospodarstva, "odprtost in konkurenčnost" mnoge vlade razumejo napačno, ali pa vsaj nepopolno; tudi naša. Res je, da obstoječe svetovne institucije, v prvi vrsti WTO, delajo na vse temeljitejši odpravi količinskih, carinskih ter drugih omejitev in monopolov v svetovni menjavi. To, ob globalnih komunikacijah, vodi do rastoče odprtosti in konkurence, od inputov, do končnih izdelkov in storitev, kapitala, naložb, tehnologij, inovacij in znanja. Na ta način postaja razmerje med kvaliteto, lastnostmi in ceno vse bolj transparentno. Vendar je to le prvi korak k uspešni konkurenčnosti. OECD kot drugi korak zagovarja še ceneni kapital in "subvencioniranje znanja", ki načrtno krepi razvojne in inovacijske potencialne podjetij, gospodarstva in celotne družbe. S tem jih usposablja tako za zniževanje stroškov, kot za povečevanje kvalitete in lastnosti proizvodov in storitev ter stalno inoviranje in prilagajanje zahtevam globalnega trga. Ves proces systemskega in makroekonomskega prilagajanja naše države kriterijem Evropske unije je predvsem prvi korak k konkurenčnosti. Drugega, strateškega, pa moramo narediti sami. Temelji na sinergiji vse večjega in kompleksnejšega znanja, v katero morajo podjetja, država in družba kot celota vse več vlagati, saj je to v globalnem gospodarstvu temeljni vzvod za povečevanje dodane vrednosti na zaposlenega, uspešno rast in razvoj. Uspešne vlade so nosilci tega procesa preobrazbe ter integriranja v globalno gospodarstvo in informacijsko družbo.

Pojem "znanje" se širi. Zajema tri temeljna področja znanj ter nešteto oblik. Bolj kot postaja svet odprt ter znanje razpoložljivo, hkrati pa tudi temelj za uspešen razvoj, bolj morajo posamezniki, podjetja, gospodarstvo in celotna družba svoje znanje izpopolnjevati. Kdor se ne izpopolnjuje dovolj uspešno, zaostaja.

- Prvo področje zajema formalno izobraževanje mladine, od vrtcev do univerzitetnih študijev. Države, pretežno iz proračunov, za tovrstno znanje vlagajo med 3 % do 7 % (in tudi več) družbenega bruto proizvoda (DBP). Delež praviloma narašča z razvitostjo družb.
- Drugo področje zajema raziskave in razvoj. Tu je delež DBP za ta namen še bolj povezan z gospodarsko in družbeno razvitostjo države. Ti deleži so navadno pri najmanj razvitih gospodarstvih povsem zanemarljivi, praviloma pod 0,2 % BDP, in praktično v celoti iz proračunov, medtem ko se pri najrazvitejših družbah povzpnejo na okrog 3 % BDP; okrog 1 % prispeva proračun in okrog 2 % gospodarstvo, seveda ob pomembnih davčnih in drugih finančnih olajšavah podjetjem.
- Tretje področje temelji na tako imenovanem vlaganju v "intangibles" - to je neotipljive oziroma nematerialne faktorje - v znanje, in sicer na dveh temeljnih aktivnostih. Prvo je povečevanje človeškega kapitala oziroma usposabljanje večine zaposlenih in brezposlenih, s ciljem pridobitve ustreznih znanj ali pa izboljšanja obstoječih znanj, s čimer bodo usposobljeni za komuniciranje in delo v nastajajoči globalni informacijski družbi oziroma družbi znanja. Sem sodi izobraževanje odraslih, krepitev kadrovske-inovacijskega potenciala podjetij in institucij, razvijanje intelektualne lastnine, pa do obvladovanja informacijskih aplikacij. Druga aktivnost pa zajema krepitev strateškega menedžmenta in poslovnih funkcij podjetij, njihovega neposrednega stika s trgom in potrošniki, povečevanje

kvalitete proizvodov in storitev in razvoj industrijske lastnine, do informacijskega in finančnega spremljanja poslovnih funkcij. Podobno kot pri raziskavah in razvoju je tudi financiranje tega področja vzajemno, vendar, ob značilnih davčnih stimulacijah, izhaja pretežno iz gospodarstva. Delež BDP, ki je namenjen za vlaganje v "intangibles", povsem zavisi od razvitosti.

Nerazvite družbe in gospodarstva praktično ne vlagajo v nematerialne faktorje, medtem ko so npr. v ZDA ta vlaganja že presegla eno tretjino celotnih naložb.

Če povzamem, nerazvite družbe in njihova gospodarstva vlagajo v vsa področja krepitve znanja praviloma pod 5 % BDP. Zmerno razvite družbe in njihova gospodarstva vlagajo med 6 % in 9 %, vendar ne več kot 10 %. In končno, visoko razvite družbe vlagajo v znanje nad 12 %, nekatere pa tudi nad 15 % svojega BDP (Grafikon 1). Od zrelosti in sposobnosti vlad pomembno zavisi, v kakšni meri ustvarjajo temeljne pogoje za sodoben razvoj.

2. Kje je Slovenija?

Stagniranje dodane vrednosti na zaposlenega v slovenski industriji v vsem obdobju po osamosvojitvi pod 30.000 DEM (ocena za 1997 znaša 33.000), v primerjavi s stalnim naraščanjem dodane vrednosti na zaposlenega v državah Evropske unije (EU) in državah v razvoju z nadpoprečno gospodarsko rastjo, prehaja iz opozorila v grožnjo glede bodoče konkurenčnosti naše države. Računamo lahko na dve strateški možnosti. Prva, nadaljevanje dosedanje "ne-razvojno usmerjene" gospodarske politike naše države, ne obeta naraščanja dodane vrednosti in omogoča vzdrževanje konkurenčnosti predvsem z nizkimi cenami ter s pritiskom na plače in socialno raven prebivalstva, s premajhnimi vlaganji, z rastjo brezposelnosti in prej ali slej tudi z zniževanjem sedanje cene predrage države za take razvojne rezultate. Ta možnost je za Slovenijo razvojno nesprejemljiva. Druga možnost temelji na pospeševanju učinkovitosti našega gospodarstva, in sicer na trajnem motiviranju vlaganj v krepitev tehnološko - inovacijske in menedžerske sposobnosti naših podjetij, gospodarstva in družbe ter v znanje na vseh področjih. Ta pristop omogoča naraščanje dodane vrednosti na zaposlenega, ustvarja osnovo in interes za rast domačih in tujih naložb v kvalitetnejše programe proizvodov in storitev, rast zaposlenosti, uspešen gospodarski razvoj ter lažje integriranje naših podjetij, gospodarstva in Slovenije v EU.

Še posebej zanimivo je dejstvo, da Sloveniji pri odločitvi za strategijo učinkovitejšega razvoja, ne bi bilo treba "odkrivati Amerike", ampak predvsem razumeti, na katerih vzvodih temelji konkurenčnost razvojno uspešnih gospodarstev ter dolgoročno nadpoprečna rast mnogih držav v razvoju. To razumevanje bi bilo treba prilagoditi našim gospodarskim in družbenim razmeram. In, kar je kritično, slovenska oblast vsaj do sedaj ni upoštevala večine domačih in tujih nasvetov vrhunske stroke glede tega vprašanja, čeprav npr:

- menedžerske šole ugotavljajo, da so pri spremljanih 3000 podjetjih severne Amerike in razvite Evrope v zadnjem desetletju prav naložbe v "intangibles" osnova njihove konkurenčnosti in rasti tržnega deleža na globalnem trgu,
- azijski tigri, ob temeljitem izobraževanju ter vlaganju v raziskave in razvoj, načrtno dvigujejo razvojno in tehnološko sposobnost svojih podjetij, vključno s krepitvijo njihovih strateških poslovnih funkcij in z razvojem svojih multinacionalk,
- Irska že poldrugo desetletje ob dobri izobrazbi svojega prebivalstva načrtno pospešuje tehnološko - inovacijski potencial svojih podjetij,
- Finska že okrog dve desetletji pospešeno povezuje znanje domačih in tujih univerz ter inštitutov z vse višjo razvojno sposobnostjo njenih podjetij,
- OECD ugotavlja, da sta poceni kapital ter motiviranje tehnološkega razvoja in inovacij temeljna dol-

goročna osnova za gospodarsko uspešnost in konkurenčnost svojih članic,

- World Competitiveness Yearbook ugotavlja, da so razvojni vzvodi vlad in človeški potencial daleč pomembnejši za uspešen razvoj kot pa naravna bogastva,
- obstoječi statistični podatki kažejo, da znašajo v ZDA naložbe v intangibles že nad eno tretjino skupnih naložb; v razvitih državah EU in Japonski okrog eno četrtno, v Italiji okrog eno osmino; ocena za Slovenijo: okrog ene dvajsetine! In še bi lahko naštevali, kar bi Slovenija zelo koristno uporabila za svoj kvalitetnejši razvoj.

Katera pomembna izhodišča mora Slovenija upoštevati in katere razvojne vzvode mora uveljaviti za povečanje učinkovitosti svojega razvoja ter kakšna je pri tem vloga znanja?

Med najbolj pomembnimi izhodišči je uspešno integriranje v EU, pri čemer bi morala hitro posodobiti infrastrukturo in podjetja, s pospešeno rastjo znanja pa bi imela možnosti, da bi izkoristila tehnološki napredek in inovacijsko okolje sosednjih regij, ki so po tem kriteriju v samem svetovnem vrhu. Iz grafikona 2 je razvidno, da bi se Slovenija v gospodarskem razvoju približala poprečju EU v obdobju ene generacije samo, če bi njena dolgoročna rast dosegala okrog 6 % letno (toliko kot npr. Irske v 90' letih).

Drugi razlog narekuje konkurenca globalne ekonomije. Našo državo, ki še vedno prodaja večino svojih proizvodov in storitev v nižjih cenovnih razredih, vse bolj dohitevajo gospodarstva z 20 % - 50 % ravnimi plač, socialnega standarda in izdatkov za državo, kot jih ima Slovenija ter ji s tem grozijo, da bodo izločile njene cenene programe iz globalnega trga. Grafikon 3 lepo ponazarja to nevarnost. Dejansko pa so slovenska formalna izobrazba, tehnično znanje ter razumevanje sodobnih tehnologij za tehnološko in inovacijsko zahtevnejše programe komaj še zadovoljivi. Predvsem pa potrebuje izboljšanje, ki bo znal povezati tehnološka, tržna in druga znanja, jih preliti v izboljšane ali nove programe z višjo dodano vrednostjo ter jih uspešno prodati na globalnem trgu. Kljub temu, da se formalna izobrazba aktivnih prebivalcev Slovenije v zadnjih letih naglo izboljšuje, ima Slovenija še vedno 30 % aktivnega prebivalstva z osnovno šolo in manj, 54 % s srednjo šolo ter 16 % z višjo in visoko izobrazbo. Po oceni strokovnjakov bo osnovna šola in manj v eni generaciji pomenila strukturno, to je "trdo" brezposelnost! Bistveno zvišanje vlaganj v znanje je za uspešnejši razvoj Slovenije neobhodno.

Zaradi večletnih premajhnih vlaganj Slovenija zaostaja tudi na področju tehnološke opremljenosti ter obvladovanja tehnoloških procesov in programov. V rang lestvici tehnološke zahtevnosti od 1 (tehnološko najmanj zahtevni procesi in programi) do 15 (najzahtevnejši sistemi umetne inteligence), je slovensko poprečje med 5 in 6, medtem ko naš glavni gospodarski partner Nemčija dosega stopnjo 9. V praksi pomeni npr. načrt Mercedesa, da v petih letih poveča inpute iz cenejših držav od sedanjih 15 % na 30 %, da bodo partnerji te firme tista srednjeevropska ali druga podjetja, ki bodo ustrezno tehnično in kadrovsko opremljena in bodo ob določenih cenah obvladala ustrezne tehnologije, standarde ter kvaliteto zahtevanih programov.

Različne analize (MZT; GZS; IER) kažejo, da slovenska podjetja prepočasi spreminjajo in inovirajo svoje programe. Tista s samo domačim kapitalom inovirajo v petih letih samo 37 % programov, tista z večjim deležem tujega kapitala 55 % ter podjetja v razvojno prodornih državah nad 3/4. Vse ocene pa soglašajo, da mora Slovenija, če hoče uspešno konkurirati v EU in svetu, v prihodnjem srednjeročnem obdobju posodobiti najmanj 2/3 svojih obstoječih proizvodov in storitev. Brez bistveno večjega vlaganja v znanje in posodabljanje opreme večina naših podjetij ne bo mogla zadovoljivo povečati sedanje prenizke stopnje inoviranja, kar pomeni, da bodo nekonkurenčna in bodo ali propadla, ali pa bodo kupljena za marginalno ceno. Nedavna analiza slovitega nizozemskega TNO (Centra za tehnološke in politične študije) ugotavlja, da podjetje lahko izgubi svojo tržno prednost na področju:

- nižjih cen v dveh mesecih
- uspešne promocije v enem letu

- razvitega proizvoda v dveh letih
- razvitega procesa v treh letih
- globalnega tržnega omrežja v štirih letih
- vrhunskega človeškega potenciala podjetja v sedmih letih.

Znanje in vrhunska usposobljenost kolektiva prinašajo podjetju konkurenčnost, hkrati pa tudi varnost v globalnem gospodarstvu!

Kje je bistvo problema? Analiza vzvodov za ustvarjanje dodane vrednosti pokaže, da pri nizki stopnji tehnološke zahtevnosti proizvodov in procesov odločilno vplivata na ustvarjeno dodano vrednost predvsem kvaliteta opreme in kvalificirana delovna sila. Nekako od pete, še posebno pa pri višjih stopnjah tehnološke zahtevnosti, odločilno vpliva na ustvarjanje visoke dodane vrednosti znanja v najrazličnejših oblikah, od splošne izobrazbe, tehničnih znanj, menedžerskih znanj, do znanja javne uprave in še posebno vlade. Zanimanje vlaganj v znanje na sedanji razvojni stopnji Slovenije pomeni sprijaznjenje s stagnacijo in razvojnim zaostajanjem gospodarstva in družbe. Slovenija v zadnjih letih stopa v tako razvojno neperspektivno stanje. Shematično to ponazarja grafikon 3. Ali povedano v razvojnem jeziku, Slovenija bo morala bistveno povečati vlaganja v znanje ter povečati celotne naložbe, to je od sedanjih 24 % na približno 30 % BDP, če hoče dosegati višjo gospodarsko rast in podvojitve dodane vrednosti na zaposlenega na okrog 50.000 DEM do integriranja v EU.

3. Slovenija mora takoj izboljšati svoje razvojno okolje

Slovensko razvojno okolje je neustrezno, kar se kaže v vsakdanjem življenju na več načinov: npr. ustvarjanje kapitala v gospodarstvu je negativno (izguba v višini okrog 2 % BDP letno) ob realno rastočem proračunu, domačih stroških (posebno obresti) in pogosto plačah; interes in motivacija za potrošnja sta večja kot za vlaganje v razvojne in proizvodne programe; Slovenija zapravi letno za nakup in vožnjo z avtomobili vsaj 10 krat toliko kot so njena vlaganja v intangibles, kar je neke vrste sprijaznjenje z razvojnim samomorom; varčevanje v bankah v primerjavi z vlaganjem dela plač v delnice so ugodnejši in varnejši, ipd. Med odločilnimi vzvodi za izboljšanje razvojnega okolja sodijo naslednji:

- Potrebujemo izboljšanje obstoječega gospodarskega sistema, ki v preveliki meri temelji na statični delitvi, namesto na podreditvi tekoče delitve dinamičnemu razvoju. Sedanji gospodarski sistem Slovenije je oblika preživelega kapitalizma z razmeroma visoko stopnjo socialne, je antagonističen, pri čemer skuša vlada s prevelikim proračunom zase zagotoviti čim večji delež ustvarjenega BDP, čeprav drži, da v proračunu raste postavka za socialne izdatke, ki so vse bolj posledica nerazvojno naravnanih ukrepov dosedanjih vlad. Zato skušajo predstavniki dela zagotoviti čim večje plače, često tudi ne glede na produktivnost dela. In končno, lastniki in menedžment skušajo preživeti, kar uspeva podjetjem z uspešnim vodenjem, manj pa tistim, ki potrebujejo ceneno dokapitalizacijo, izboljšanje menedžmenta ter usposobitev dela za zahtevnejše razvojne programe. Preobrazbo sistema vidim v zagotovitvi minimalnega konsenza vseh treh nosilcev o nujnosti visoke stopnje varčevanja, bistvenega zvišanja naložb ter pospešenega vlaganja v znanje, kar je skupni interes vseh treh nosilcev za hitrejšo povečevanje BDP. Tem ciljem je treba podrediti tekoče delitvene apetite proračuna, plač in dividend. Tudi s tem ne bi odkrivali Amerike, ampak prevzemali pomembno modrost razvojno naprednih in gospodarsko uspešnih držav.
- Jedro razvojno naravnane gospodarske politike temelji na povezanosti treh strateških nalog:
 - trajnega in visokega varčevanja države, podjetij in prebivalstva
 - vlaganj okrog 30 % BDP, in to po globalnih kriterijih, z bistveno večjim deležem tujega kapitala
 - povečanjem vlaganj v znanje od sedanjih dobrih 8 % na vsaj 10 % in več, do predvidenega integriranja v EU.

Da bi to dosegli, je treba v skladu z na novo izdelano vizijo in strategijo razvoja zasnovati shemo skladnih proračunskih in drugih ukrepov tako, da enoletne proračune vključimo v triletni, petletni, desetletni in generacijski načrt razvojnih vzvodov Slovenije.

Ad1. Slovenija lahko bistveno zviša svoje varčevanje tako

- da pobere davke, ki pripadajo državi,
- da s stimulatивно obdavčitvijo prepolovi sivo ekonomijo, ki presega 20 % BDP,
- da izpelje strokovno dognano in politično ustrezno pokojninsko reformo,
- da razvije ustrezne sisteme zdravstvenih in drugih zavarovanj,
- da razvije intenzivno stanovanjsko varčevanje,
- da cene bencina čim prej prilagodi ravni EU, ob možni delni davčni kompenzaciji gospodarstvu,
- da dvigne cene električne energije na približno evropsko raven in prepreči dekapitalizacijo energetskega sektorja,
- da na gornjih osnovah vsaj delno upočasni rast vseh plač v odnosu do produktivnosti,
- da delitev dividend vsaj srednjeročno podredi naložbam, ipd.

Gornji ukrepi nimajo dimenzije 1 % BDP, zaradi česar ob priliki takega proračunskega primankljaja, danes večina naše politike uprizarjajo vihar v kozarcu vode, ampak nad 5 % BDP, s čimer bi Slovenija v nekaj letih lahko dvignila varčevanje na okrog 30 % BDP.

Ad2. Še tako veliki napor varčevanja ne prinesejo uspešnega razvoja (primer socialističnih držav), če varčevanje ni usmerjeno v naložbe po sedanjih zahtevnih globalnih kriterijih. To pomeni, da morajo tako država za infrastrukturo kot tudi podjetja zagotoviti interes domačih in tujih vlagateljev za posodabljanje, inovacije, ustvarjanje delovnih mest v Sloveniji, pa tudi slovenskih podjetij v tujini. Z zagotovitvijo "komercializacije naložb" po kriterijih EBRD v energetiki in prometu, ter pritokom bistveno večjega deleža tujega kapitala v ta dva sektorja, bo imela slovenska vlada bistveno večje možnosti za uspešnejše posodabljanje celotne infrastrukture, ki zajema: vlaganje v znanje; tehnološki razvoj; trg kapitala; prometno energetske in informacijske infrastrukture; okolje; socialno kohezijo (J. Stiglitz, Teh World Bank, 1997). Vlaganja po globalnem kriteriju ne more biti vse dokler bo cena domačega kapitala dva krat višja od globalne. Primerjava je na dlani: če so slovenski davkoplačevalci dali 2 mrd DEM za delno sanacijo dveh bank, potem je smiselno zagotoviti podoben znesek (delno na račun davkoplačevalcev in v še večji meri na račun zvišanja poslovne učinkovitosti domačih bank) za zagotovitev najmanj okrog 40 mrd DEM v srednjeročnem obdobju za posodabljanje na tisoče izvoznih in razvojno pomembnih programov in podjetij, seveda ob soudeležbi samih podjetij in tujega kapitala. Kam to pelje? Tak pristop omogoča, da bi z domačimi vlaganji blizu 30 % BDP lahko v srednjeročnem obdobju razširili možnosti za interes tujih vlagateljev od par 100 najboljših podjetij danes na nekaj tisoč perspektivnih podjetij. S tem bi se bistveno spremenila tudi funkcija tujega kapitala v razvoju Slovenije: danes makroekonomisti tožijo, da je že okrog 5 % tujega kapitala pri sedanjih naložbah (24 % BDP) skoraj preveč za slovensko ekonomijo (okrog 400 mio\$ letno) in da lastniško ogroža naša najobetavnejša podjetja. Z dvigom domačih naložb na okrog 30 % BDP bi Slovenija lahko pripeljala tudi 15 % tujega kapitala, to je nad 1 mrd \$ letno, vendar bi tuji kapital učinkoval predvsem kot stimulator tehnološkega razvoja, inovacij in trženja ter odločilno prispeval k povečanju dodane vrednosti na zaposlenega, h konkurenčnosti in uspešnemu trženju in integriranju slovenskega gospodarstva v EU in v globalno gospodarstvo.

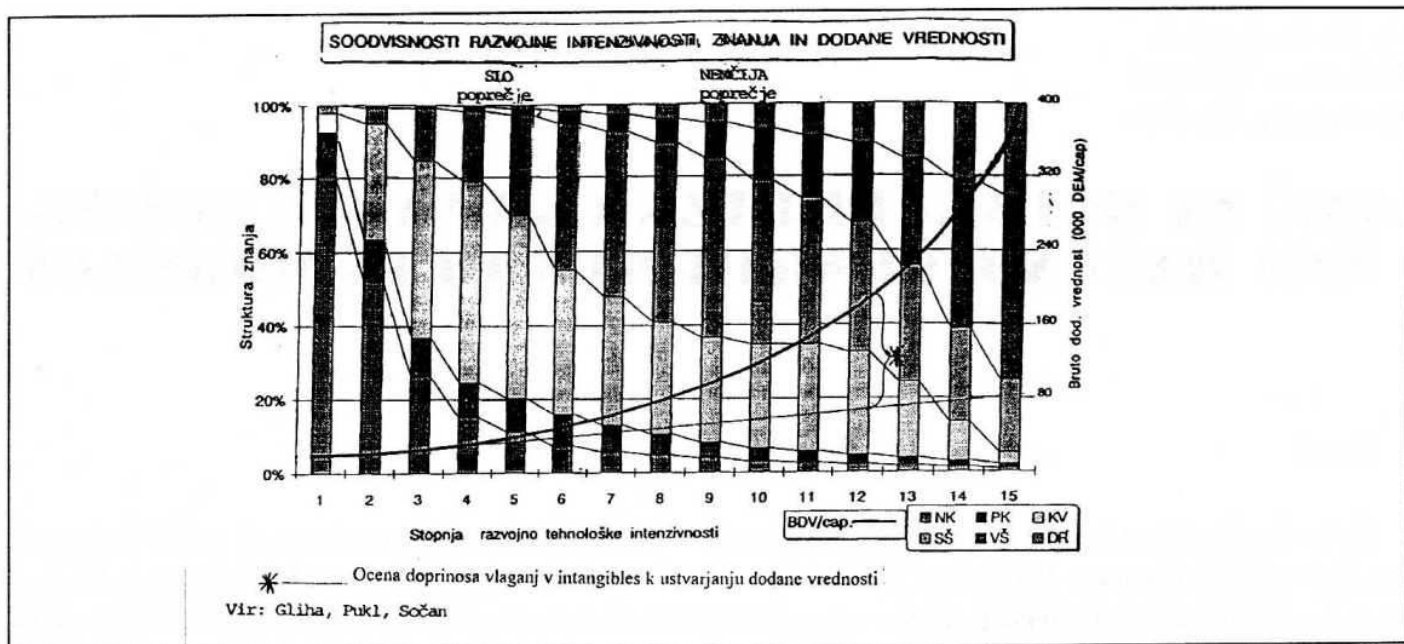
Ad3. Gornji strateški pristop k varčevanju in vlaganju po globalnih kriterijih bi Sloveniji zagotavljal tako sredstva za večje vlaganje v znanje, kot tudi interes posameznikov, podjetij, gospodarstva in drugih

institucij za krepitev svojega znanja, saj bi s tem Slovenija ustvarjala okolje, da izkoristi visoko razvitenost sosednjih regij in držav EU za svoj kvalitetnejši razvoj in se na ta način hkrati otresla ksenofobije, da jo bo razvitejši svet okrog nje potisnil v novo obliko neofeudalne podrejenosti.

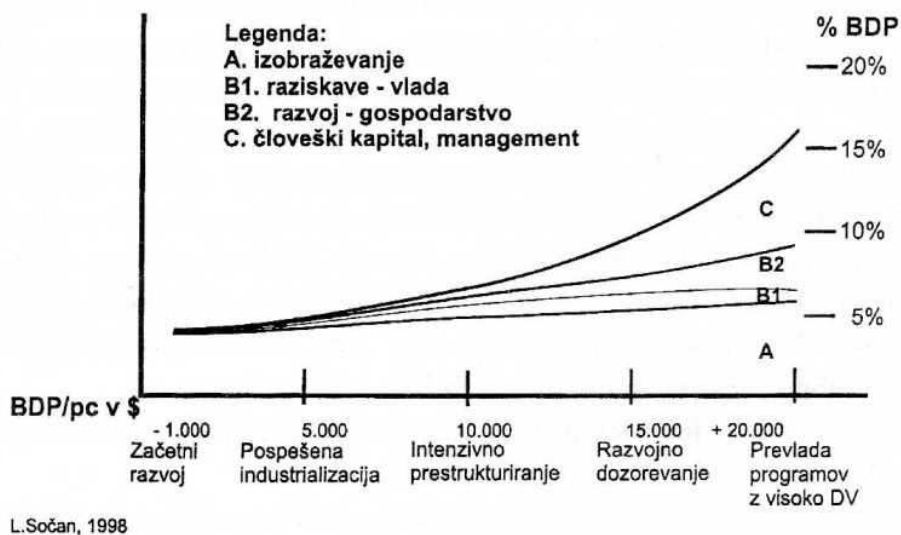
- c. Zahtevnost zasnove in izvedbe zgoraj nakazanega razvojnega programa pade v prvi vrsti na vlado in njeno sposobnost (governmental capability). Tu je ena najšibkejših točk praktično vseh držav v prehodu. Pri tem ne gre le za sinergijo sodelovanja med ministrstvi znotraj vlade, ampak tudi s parlamentom, opozicijo, gospodarstvom in organiziranim delom, stroko in nevladnimi institucijami ter zunanjim svetom. Obdobje prehoda še prav posebej zahteva skladnost in optimalno povezovanje med sistemskimi vzvodi razvoja (predvsem elementi sistema in makroekonomski okvir stabilizacije) ter strateškimi vzvodi razvoja (krepitev razvojnih potencialov in njihovo strateško usmerjanje). Zelo groba avtorjeva primerjava gornjih kazalcev med Irsko, Slovenijo in Korejo, je dala naslednje rezultate: Od 100 možnih točk za uspešnost razvoja jih je za 90' dobila Irska 78, EU kot sicer zelo nehomogena celota 66, Koreja 79 ter Slovenija 51; pri tem 80 in več točk pomeni izjemen razvoj, 60 - 80 točk zelo uspešen razvoj; 40 - 60 točk podpoprečen do poprečen razvoj; manj kot 40 točk pa vodi v resne razvojne in družbene probleme.
- d. V demokratičnih družbah ima politika na osnovi ustreznega zaupanja volilcev pravico sprejemanja najpomembnejših odločitev, hkrati pa za sprejete odločitve dobi priznanje ali pa nezaupanje na volitvah. Modrost politike se kaže v tem, da se obda z vrhunsko stroko, ki ji pripravi osnove za najboljše tekoče in strateške odločitve. Star rek pravi: politika, ki zavrže kvaliteto, se obda z mediokriteto. Na žalost je naša politika zelo blizu temu stanju. V Sloveniji smo priča razvoju partitokracije, kjer se vse bolj skuša gospodarske in družbene probleme reševati znotraj strank in njim uslužno stroko s pogosto upognjeno hrbtenico. To pa je za majhno državo z izjemno redkimi vrhunskimi strokovnjaki na katerem koli področju, zelo nevarno za ugled in za razvoj države. Nima smisla razmišljati o menjavi oblasti, ker s tem ne bi vsaj pri nas nič dosegli in smo se o tem v našem kratkem času samostojne države že imeli priložnost prepričati. Rešitev vidim v dveh pritiskih na našo oblast, da ravna bolj razumno: prvi prihaja s strani vse bolj odprte, transparentne in konkurenčne globalne informacijske družbe, ki prej ali slej razgali neuspešne vlade in vodilne politične strukture, druga pa je domača oblika pritiska na vlado in oblast, da bi sprejemala boljše strateške in tekoče odločitve; le-ta izhaja iz t. i. pretežno domačega strateško-razvojnega lobija, ki normalno združuje ključne uspešne osebnosti gospodarstva, vrhunsko, politično nevtralno stroko in vodilne nevladne institucije. Stanje v Sloveniji je že dovolj neperspektivno, da je oblikovanje takega lobija utemeljeno in uresničljivo.

5. NEKATERI VIRI

- T. Clyton, PIMS Associates in C. Carroll, Irish Management Institute: Building business: evidence from Europe and North America on growth, competitiveness and jobs, v Panorama of EU Industry, 95/96, str. 149-157
- EC, DGIII, Green Paper on Innovation, Luxembourg 1995
- J.E. Stiglitz, Teh Role of Government in Economic Development, The World Bank, 1997
- TNO (Center for Technology and Policy Studies), Immaterial investments as an innovative factor, 1997
- M. Gliha, IER in GZS, Ocena tehnološke ravni industrijskih panog v Sloveniji, Ljubljana 1997
- L. Sočan in P. Tancig, Tehnološka in inovacijska agencija Slovenije, Ljubljana 1997
- L. Sočan, Vzvodi za uspešen razvoj Slovenije in njeno integriranje v EU, SZF 1997

Vlaganje v znanje in razvitost

Pasivno plavanje s konjunkturo EU ali aktiven pospešen razvoj ?

